

Umański Państwowy Uniwersytet Pedagogiczny imienia Pawła Tytyny
NGO „Towarzystwo Pedagogów i Naukowców Ukrainy”

**FINANSOWO-ANALITYCZNA GWARANCJA
ROZWOJU GOSPODARKI NARODOWEJ**

Monografia wieloautorska

**Pod redakcją
M. Słatwińskiego**

2017

UDK 338.24

F-59

Zespół autorów:

Berżanir A., Berżanir I., Biłozkurśka N., Biłozkurśkiy M., Czwertko L., Czyrwa O., Demczenko T., Demjanyszyna O., Kornijenko T., Sawczenko W., Słatwińskiy M. (redaktor), Stojka S.

*Zarekomendowano do druku przez Radę Naukową
Umańskiego Państwowego Uniwersytetu Pedagogicznego
imienia Pawła Tyczyny
(protokół nr 4 z dnia 28 listopada 2017 roku)*

Recenzenci:

Kurmajew P., doktor nauk ekonomicznych, profesor (*Umański Państwowy Uniwersytet Pedagogiczny imienia Pawła Tyczyny*);

Peńkowa O., doktor nauk ekonomicznych, profesor (*Umański Narodowy Uniwersytet Sadownictwa*);

Sus T., kandydat nauk ekonomicznych, docent (*Przykarski Uniwersytet Narodowy imienia Wasyla Stefanyka*).

F-59 **Finansowo-analityczna gwarancja rozwoju gospodarki narodowej:** monografia wieloautorska / [Słatwińskiy M., Czyrwa O., Biłozkurśkiy M. i in.]; pod red. M. Słatwińskiego. – Warszawa: iScience sp z. o. o., 2017. – 218 str.

ISBN 978-83-949403-0-0

W monografii przedstawiono rezultaty badań zespołu profesorów i wykładowców Katedry Finansów, Rachunkowości oraz Bezpieczeństwa Ekonomicznego Umańskiego Państwowego Uniwersytetu Pedagogicznego imienia Pawła Tyczyny w zakresie „Problemów finansowych gwarancji rozwoju gospodarki oraz sfery społecznej” (numer w rejestrze państwowym 0116U000117).

Potwierdzono założenia teoretyczne oraz opracowano praktyczne rekomendacje dotyczące udoskonalenia narzędzi finansowo-analitycznej gwarancji rozwoju gospodarki narodowej. Przeprowadzono diagnostykę ekonomiczną współczesnego stanu kształtowania zasobów finansowych w gospodarce Ukrainy, dokonano monitoringu pozostałych kierunków polityki finansowej państwa oraz zaproponowano sposoby optymalizacji wykorzystania narzędzi finansowo-analitycznej gwarancji rozwoju gospodarki narodowej. Szczególną uwagę poświęcono opracowaniu odpowiednich przedsięwzięć w sferze polityki fiskalnej oraz inwestycyjnej, inwestycji giełdowych, udoskoleniu narzędzi do stymulacji rozwoju rynku funduszy oraz ubezpieczeń w gospodarce państwowej, tworzeniu warunków bezpiecznego funkcjonowania sfery finansowej.

Poleca się Czytelnikom, którzy interesują się zagadnieniami z zakresu ekonomii, uczonym, specjalistom, doktorantom, wykładowcom oraz studentom.

ISBN 978-83-949403-0-0

© Zespół autorów, 2017

© Umański Państwowy Uniwersytet

Pedagogiczny imienia Pawła Tyczyny, 2017

SPIS TREŚCI

PRZEDMOWA.....	5
ROZDZIAŁ 1. TEORETYCZNE PODSTAWY FINANSOWO-ANALITYCZNEJ GWARANCJI ROZWOJU GOSPODARKI NARODOWEJ.....	9
1.1. Inwestycje społeczne jako finansowa podstawa działalności biznesu odpowiedzialnego społecznie.....	9
1.2. Istota, zasady tworzenia oraz oznaki efektywności polityki fiskalnej.....	17
1.3. Szczególne cechy funkcjonowania rynku ubezpieczeń na życie.....	28
1.4. Charakterystyka procesu włączenia zasobów finansowych poprzez złożenie pierwszej oferty publicznej.....	39
1.5. Aktualne problemy w kształtowaniu finansowo – ekonomicznego systemu bezpieczeństwa banków.....	45
<i>Spis tekstów źródłowych wykorzystanych w rozdziale 1.</i>	<i>61</i>
ROZDZIAŁ 2. WSPÓŁCZESNY STAN FINANSOWO-ANALITYCZNEJ GWARANCJI BEZPIECZEŃSTWA PROCESÓW BIZNESOWYCH PODMIOTÓW GOSPODARCZYCH.....	69
2.1. Bezpieczeństwo inwestycji ukraińskich firm zgodnie z warunkami pierwszej oferty publicznej na rynku IPO.....	69
2.2. Podniesienie poziomu bezpieczeństwa finansowo-ekonomicznego banków poprzez wprowadzenie nowoczesnych technologii ochrony.....	85
2.3. Sposoby udoskonalenia rachunkowej i analitycznej gwarancji optymalizacji procesów biznesowych przedsiębiorstw przemysłowych.....	101
<i>Spis tekstów źródłowych wykorzystanych w rozdziale 2.</i>	<i>132</i>

ROZDZIAŁ 3. GŁÓWNE KIERUNKI DOSKONALENIA NARZĘDZI FINANSOWO-ANALITYCZNYCH GWARANCJI ROZWOJU GOSPODARKI NARODOWEJ.....	136
3.1. Sposoby optymalizacji polityki podatkowej państwa.....	136
3.2. Ocena koniunktury oraz opracowanie strategicznych kierunków rozwoju rynku papierów wartościowych na Ukrainie..	153
3.3. Stan oraz perspektywy rozwoju ojczystego rynku ubezpieczeń na życie.....	170
3.4. Problemy w sferze finansowych gwarancji rozwoju sektora wojskowo-przemysłowego na Ukrainie oraz sposoby ich rozwiązania.....	187
<i>Spis tekstów źródłowych wykorzystanych w rozdziale 3.</i>	<i>213</i>

галузей народного господарства, на становище і рівень життя широких верст населення. Кожна держава формує свою систему оподаткування з урахуванням досвіду інших країн, власних національних особливостей, стану економіки, розвитку ринкових відносин, необхідності вирішення конкретних економічних і соціальних завдань.

1.3. Szczególne cechy funkcjonowania rynku ubezpieczeń na życie

1.3. Особливості функціонування ринку страхування життя

Зміни, що відбуваються в українському суспільстві: політичні, соціальні та економічні перетворення, вимагають особливої уваги як до страхового захисту населення у цілому, так і до страхування життя зокрема.

Страхування життя – це вид особистого страхування, який передбачає обов’язок страховика здійснити страхову виплату згідно з договором страхування у разі смерті застрахованої особи, а також, якщо це передбачено договором страхування, у разі дожиття застрахованої особи до закінчення строку дії договору страхування та (або) досягнення застрахованою особою визначеного договором віку. Умови договору страхування життя можуть також передбачати обов’язок страховика здійснити страхову виплату у разі нещасного випадку що стався із застрахованою особою, та (або) хвороби застрахованої особи. У разі, якщо при настанні страхового випадку передбачено регулярні, послідовні, довічні страхові виплати (страхування довічної пенсії), обов’язковим є передбачення у договорі страхування ризику смерті застрахованої особи протягом періоду між початком дії договору страхування та першою страховою виплатою з числа довічних страхових виплат. В

інших випадках передбачення ризику смерті застрахованої особи є обов'язковим протягом всього строку дії договору страхування життя.

Основними класифікаційними ознаками, за якими страхування життя виокремлюється з-поміж інших видів страхування, є наявність нагромаджувального (накопичувального) характеру договору страхування (страхові внески за такими договорами є своєрідними інвестиціями страхувальника, оскільки передбачаються не лише страхові виплати, а й повне повернення внесених коштів з нарахованими відсотками при закінченні строку дії договору страхування) та довгостроковість дії договору страхування [53, с. 39]. Договори страхування життя укладаються на 5, 10, 20, 30 і більше років. Згідно з чинним законодавством України, договір довгострокового страхування життя це договір страхування життя строком на п'ять і більше років [32].

Важливими різновидами довгострокового страхування життя є: страхування ренти, пенсійне страхування, довічне страхування, страхування життя дітей, страхування до вступу в шлюб (весільне) тощо. Усі послуги зі страхування життя об'єднуються у три основних групи:

а) страхування на дожиття, змістом якого є нагромадження визначеної страхової суми до кінця дії договору страхування, а страховими випадками є смерть застрахованої особи під час дії договору страхування, а також її дожиття до певного віку або події.

б) змішане страхування життя – накопичувальне страхування, за умовами якого в одному договорі встановлюється два і більше видів страхової відповідальності на випадок настання таких страхових подій: дожиття застрахованого до закінчення строку страхування; втрати

страхувальником здоров'я від нещасного випадку; смерті застрахованого.

в) пенсійне страхування – накопичувальне страхування для забезпечення додаткового доходу протягом визначеного терміну чи довічно, після досягнення пенсійного віку.

Страхування життя – це вид добровільного страхування, яке здійснюється на основі договору між страхувальником і страховиком. Загальні умови і порядок здійснення цього виду страхування визначаються правилами страхування, що встановлюються страховиком самостійно відповідно до вимог чинного законодавства. Конкретні умови страхування визначаються при укладенні договору страхування.

Страхування життя є важливим елементом соціальної системи держави, засобом захисту рівня добробуту населення та забезпечення стабільності економічної розвитку, а також досить могутнім джерелом внутрішніх інвестицій. Адже кошти, що сформовані за рахунок страхових внесків за договорами страхування життя, призначені виключно для майбутніх страхових виплат, і забезпечують значну частину довгострокових інвестицій у національну економіку.

Становлення ринку страхування життя в Україні та його розвиток відбувалися у період утвердження ринкової економіки у дуже важких умовах – висока інфляція, відсутність у суспільстві довіри до фінансових структур, соціальна незахищеність населення. Активізація розвитку страхування життя в Україні розпочалася після прийняття відповідної законодавчої бази (зокрема, після ухвалення у 1996 році Закону України «Про страхування» [36], в якому страхування життя виділялось окремою галуззю страхової діяльності), впровадження податкових пільг і поліпшення добробуту населення.

Становлення цього виду відносин продовжується й сьогодні. Страхова діяльність змінюється, удосконалюється й усе більше впливає на економіку країни, розширюється сфера страхування, з'являються і розвиваються нові його види.

Дослідники відзначають, що страховий ринок, у то ринок страхування життя як його складова, до настання світової фінансово-економічної кризи за темпами розвитку випереджав інші галузі економіки. Зокрема, за період 2001-2008 рр. темп росту валових страхових надходжень у середньому по ринку становив 134,4%. Водночас середньорічні темпи росту надходжень по ринку страхування життя склали 183,4%.

Характерними ознаками сучасного страхового ринку України є нестабільні тенденції його розвитку. Оцінка найважливіших макроекономічних показників страхової галузі засвідчує, що вітчизняний страховий ринок так і не подолав наслідки фінансово-економічної кризи, яка розпочалася у 2008 р. Тому для українських страхових компаній період, котрий зазвичай називають посткризовим, на думку дослідників, можна визначити як «перехід кризи від гострої до латентної форми». В Україні не було належним чином усвідомлено, що негативні явища в розвитку цього ринку мають не циклічний, а системний характер [54, с. 68].

Втрати страховиків, що займаються страхуванням життя, під час криз більші порівняно з іншими суб'єктами економіки. Це пов'язано з особливостями досліджуваного виду економічних відносин, а саме: вразливістю до стагнаційних процесів та спрямованістю на довготривалу перспективу.

Ефективна діяльність страхових компаній, що надають послуги зі страхування життя, унеможлиблюється в умовах нестабільного стану національної та світової економіки, а

низький рівень розвитку фінансового ринку та його нестабільність не тільки зменшує ефективність страхування, а й навіть спричинює недоцільність його застосування.

Серед показників, що дозволяють здійснити об'єктивну оцінку стану вітчизняного ринку страхування життя, найбільш виразним є співвідношення страхових премій до ВВП (рис. 1.4).

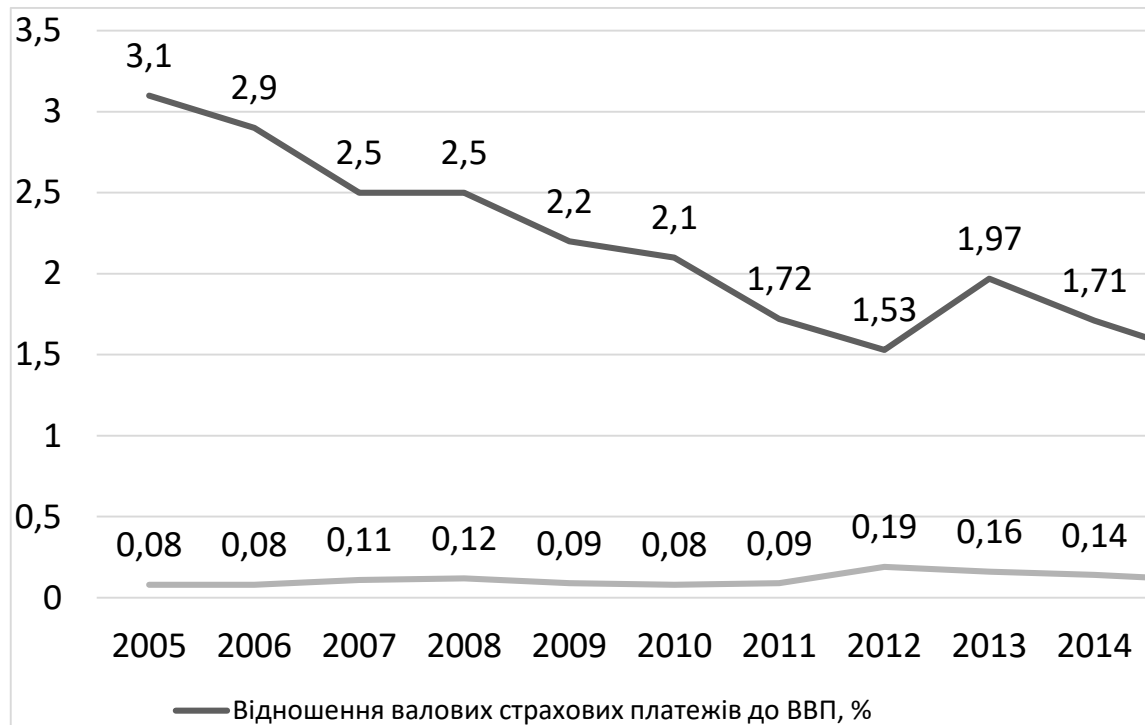

Рис. 1.4. Частка страхових премій у ВВП у 2005-2015 рр.,%
Джерело: сформовано за даними, наведеними у [52].

Як видно з рис. 1.4, питома вага валових страхових премій по страховому ринку в цілому, як і частка премій, залучених страховиками, що страхують життя, у ВВП країни впродовж аналізованого періоду є надзвичайно низькими. У динаміці спостерігається подальше зниження значень показника сукупних страхових надходжень по страховому ринку у відношенні до ВВП (у 2005 р. – 3,1%, у 2008 р. – 2,5%, у 2010 р. – 2,1%, у 2012 р. – 1,53%, у 2015 р. – 1,5%). Динаміка показників частки страхових премій, що надійшли за договорами страхування життя, у ВВП до 2012 р., навпаки,

характеризувалася слабо вираженою тенденцією до зростання, щоправда, з надто низькими темпами (в 2005 р. – 0,08%, у 2008 р. – 0,12%, у 2012 р. – 0,19%). У кінці аналізованого періоду ця тенденція змінилася на обернену і їхні значення зменшувалися (у 2013 р. – 0,16%, у 2014 р. – 0,14%, у 2015 р. – 0,11%). Це є свідченням того, що обсяги страхування мають незначний рівень впливу на загальний обсяг товарообігу та, на думку дослідників, практично не впливають на ризикову ситуацію у країні [61]. З іншого боку, це свідчить про великий і невикористаний потенціал для розвитку страхування в Україні. Адже страхова галузь у країнах з розвинутою економікою у середньому забезпечує перерозподіл 8-12% валового внутрішнього продукту.

Мізерна частка страхових премій зі страхування життя у співвідношенні з ВВП, яка в окремі роки ледь сягає 0,1%, свідчить про невиконання цим сектором страхового ринку притаманних йому функцій. З точки зору професора О. О. Гаманкової, «ринку страхування життя (в його класичному розумінні) в Україні практично не існує» [9, с. 61], а його потенціал може бути реалізовано лише за умови економічного зростання країни.

Зазначимо, що зростання світового ринку страхування життя, згідно з аналітичними даними компанії «Swiss Re» – однієї з найбільших перестраховувальних компаній у світі, в найближчому майбутньому буде забезпечуватися перш за все за рахунок розвитку внутрішніх ринків країн, що розвиваються [70]. На сьогодні найвищого рівня страхування життя досягло в країнах із найбільш розвинутою фондовою структурою: Велика Британія, США, Японія, Німеччина, Франція, Італія [40]. Ринки цих країн насичені достатнім обсягом страхових послуг і характеризуються сповільненням темпів зростання страхових премій (табл. 1.2).

Таблиця 1.2

**Темпи зростання страхових премій на світовому ринку
страхування життя, %**

Країна	2014	2015	2016*	2017**	2018**
США	-1,7	4,3	1,6	1,7	1,7
Канада	7,6	3,5	3,0	3,6	3,7
Великобританія	-11,9	17,6	2,2	1,5	2,0
Японія	6,8	1,5	2,6	2,0	1,3
Австралія	26,5	-7,4	-5,7	4,1	4,1
Франція	8,4	1,3	1,4	1,4	2,6
Німеччина	2,4	-2,7	-2,3	0,9	1,3
Італія	29,5	4,0	-2,1	0,2	1,1
Іспанія	-2,5	3,4	23,9	1,5	0,9
Нідерланди	-4,6	-16,9	2,9	1,6	1,6
Розвинені країни	4,0	3,4	2,0	2,1	2,1
Країни, що розвиваються	7,8	13,2	20,1	14,9	10,9
Загалом у світі	4,7	5,0	5,4	4,8	4,2

* Попередня оцінка

** Прогнозні дані

Джерело: сформовано за даними, наведеними у [70].

Дані, наведені у табл. 1.2 свідчать, якщо у 2015 р. світовий ринок страхування життя зріс на 5%, то зазначений сегмент страхового ринку країн, що розвиваються збільшився на 13,2%, а розвинених країн – лише на 3,4%. Зважаючи на представлені попередні результати діяльності страховиків у 2016 р. та прогнозні дані на 2017-2018 рр., ситуація на світовому ринку страхування життя найближчим часом істотно не зміниться: країни, що розвиваються й надалі за темпами зростання страхових надходжень будуть випереджати розвинені країни.

Український ринок страхування життя у світовому масштабі зовсім не виділяється, а статистичні показники, які характеризують підсумки діяльності страхових компаній в Україні, є незначними і статистично непомітними. Водночас, не зважаючи на те, що на сучасному етапі роль вітчизняного

ринку страхування життя залишається дуже незначною, аналіз показників його розвитку демонструє у цілому їхню позитивну динаміку (табл. 1.3).

Таблиця 1.3

Основні показники розвитку ринку страхування життя в Україні у 2008-2015 рр.

Показники	Роки								2015 р. у % до 2008 р.
	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	
Кількість компаній, од.	72	72	67	64	62	62	57	49	-31,9
Валові страхові премії, млн грн, з них:	1095,5	827,3	906,5	1346,4	1809,5	2476,7	2159,8	2186,6	+99,6
- від фізичних осіб	838,2	640,9	754,1	1180,0	1663,7	2337,4	2040,4	2067,1	+146,6
- від юридичних осіб	257,3	186,4	152,4	166,4	145,8	139,3	119,4	119,5	-53,6
Частка фізичних осіб у валових преміях, %	76,5	77,5	83,2	87,6	91,9	94,4	94,5	94,5	x
Валові страхові виплати, млн грн	37,7	62,7	52,6	70,6	82,1	149,2	239,2	491,5	+1203,7
Рівень валових виплат, %	3,4	7,6	5,8	5,2	4,5	6,0	11,1	22,5	x
Сума резервів зі страхування життя, млн грн	1609,0	1789,2	2185,2	2663,8	3222,7	3845,8	5305,9	6889,3	+334,4

Джерело: сформовано та проведено розрахунки за даними, наведеними у [52].

Для страхового ринку України в останні роки, так само як і для ринків інших, у тому числі розвинених країн, характерне зменшення кількості страхових компаній. Зокрема, кількість страховиків, що займаються страхуванням життя, (СК «life») на кінець 2015 р. у порівнянні з 2008 р. зменшилась майже третину: із 72 до 49 компаній. Однак за офіційними даними Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг,

рекордним зниженням кількості СК «life» відзначився 2016 р. – з Державного реєстру фінансових установ виключено десять таких страховиків [39]. Станом на 31.12.2016 р. на ринку страхування життя провадило діяльність 39 страхових компаній, або 12,6% від загальної кількості страховиків, що функціонують на вітчизняному страховому ринку. При цьому істотних відмінностей значень питомої ваги СК «life» у загальній кількості страховиків за досліджуваний період не відмічалось: найвище значення цього показника було у 2008 р. (16,0%), а найнижче (12,6%) у 2005 та 2016 роках.

Оцінювати зменшення кількості компаній зі страхування життя, як негативне явище, на наш погляд, не варто. Дослідники відзначають, що на ринку, як правило, припинили свою діяльність ті компанії, рівень капіталізації яких не відповідав встановленим нормативам, або ті, що займалися не «класичним» страхуванням. Переконливим прикладом щодо цього аргументу є анулювання Нацкомфінпослуг у червні 2017 р. ліцензії на надання послуг у частині добровільного страхування життя ПрАТ «Ренесанс Життя» [35] – лідера ринку лайфового страхування у 2011-2013 роках. Переважна частина надходжень цієї компанії забезпечувалась за рахунок страхових операцій на ринку споживчого кредитування (ризикове страхування займало 84% портфеля компанії), але «в 2014 році на тлі розгортання «банкопаду» вона зіткнулася з безпрецедентним падінням припливу нових грошей» [48]. Зменшення обсягу страхових премій та збільшення суми агентської винагороди страховим посередникам, а саме банкам-партнерам, що виникло в результаті укладення нових довгострокових договорів страхування життя у 2016 р., призвели до збитків та

обумовили необхідність припинення діяльності у сфері страхування та накопичувального пенсійного забезпечення.

Український ринок страхування життя відноситься до ринків з помірним рівнем монополізації. Як відомо, рівень монополізації на страховому ринку оцінюють за допомогою індексу ринкової концентрації Херфіндаля-Хіршмана (ННІ), що обчислюється як сума квадратів часток усіх фірм, які діють на ринку [27, с. 98-99]. Індекс надає інформацію про відносні можливості фірм впливати на ринок в умовах різних ринкових структур. Більше значення індексу відповідає більшому рівню монополізації ринку. У 2015 р. індекс ННІ по ринку страхування життя України склав 982,98 (у 2014 р. – 1042,55) [20] (табл. 1.4). Значення цього показника відповідає параметрам висококонцентрованих ринків, тобто знаходиться у межах $800 < \text{ННІ} < 10000$. Така ситуація спричинена незадовільним фінансовим станом значної кількості страхових компаній.

Таблиця 1.4

Концентрація ринку страхування життя у 2008-2015 рр.

Рік	Показник ринкової концентрації			
	CR-3	CR-10	CR-20	ННІ
2008	0,51	0,78	0,90	1126,11
2009	0,54	0,81	0,95	1134,84
2010	0,52	0,86	0,99	1214,55
2011	0,51	0,87	0,97	1206,90
2012	0,44	0,90	0,98	1218,53
2013	0,52	0,91	0,98	1222,15
2014	0,45	0,91	0,99	1042,55
2015	0,43	0,88	0,99	982,98

Джерело: сформовано за даними, наведеними у [20].

З 2010 р. основну частку валових страхових премій, незважаючи на значну кількість компаній на ринку страхування життя, акумулюють двадцять найбільших СК «life». Зокрема, у 2015 р., як і в попередньому році,

двадцятьма компаніями було зібрано 99% загального обсягу страхових платежів. Водночас інші 29 страховиків загалом акумулювали лише 1% страхових премій, що є свідченням низької потужності цих страховиків та їх неефективності. Ми поділяємо думку вчених, які вказують на надмірну кількість страховиків на страховому ринку України. Зокрема, В. Базилевич зазначає: «...висока концентрація страхового ринку свідчить про те, що вітчизняна економіка переобтяжена великою кількістю страхових компаній» [2, с. 5-8]. Тобто ситуацію, що склалася на вітчизняному страховому ринку щодо зниження кількості страховиків шляхом їх укрупнення можна оцінювати як позитивну. З точки зору фінансових аналітиків, вихід з ринку слабких гравців сприяє його консолідації й зменшенні частки компаній, які не проводять активної страхової діяльності [48].

Однак, слід зазначити, проведена оцінка бар'єрів входу та виходу зі страхового ринку України, вказує на його закритість, тобто на відсутність можливостей для потенційних конкурентів у будь-який момент увійти на ринок і розпочати тут активну діяльність. Це негативно впливає на конкурентоспроможність страхового ринку і пов'язано з обмеженням на попит, слабкою поінформованістю населення, низькою платоспроможністю покупців, адміністративними та економічними обмеженнями, нерозвиненістю інфраструктури ринку, корупцією [4]. У цілому дослідження конкурентного середовища на ринку страхування життя дозволили ученим визначити цей сегмент страхового ринку України як ринок з нерозвиненою конкуренцією.

Spis tekstów źródłowych wykorzystanych w rozdziale 1

Список використаних джерел до розділу 1

1. Артем'єва, К. М. Податкова політика в Україні: принципи та реалії / К. М. Артем'єва // Вісник податкової служби України. – 2010. – № 10. – С. 21-24.
2. Базилевич, В. Д. Новітні тенденції та протиріччя на страховому ринку України / В. Д. Базилевич // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Економіка. – 2012. – Вип. 133. – С. 5-8.
3. Барановський, О. І. Філософія безпеки : монографія : у 2 т. / О. І. Барановський ; Ун-т банк. справи Нац. банку України. – Київ : УБС НБУ, Т. 2 : Безпека фінансових інститутів. – 2014. – 716 с.
4. Білоус, Н. М. Динаміка концентрації ринку суб'єктів страхування життя в Україні / Н. М. Білоус // Проблеми раціонального використання соціально-економічного та природно-ресурсного потенціалу регіону: фінансова політика та інвестиції. – 2013. – Вип. 19. – № 3. – С. 166-174.
5. Білошкурська, Н. В. Комплексні моделі оцінки економічної безпеки підприємств / Н. В. Білошкурська // Системи обробки інформації. – 2012. – Вип. 4(2). – С. 9-11.
6. Білошкурська, Н. В. Порівняльний аналіз ІРО з іншими інвестиційними джерелами / М. В. Білошкурський, Н. В. Білошкурська // Вісник Київського інституту бізнесу та технологій. – 2017. – № 2(33). – С. 3-4.
7. Білошкурський, М. В. Особливості управління міжнародним рухом фінансового капіталу у формі ІРО / М. В. Білошкурський, Н. М. Степанова // Фінансово-кредитні механізми розвитку національної економіки : [збірник тез доповідей за матеріалами Міжнародної науково-практичної конференції молодих учених і студентів, 7 квітня]. – Луцьк : РВВ Луцького НТУ, 2017. – С. 91-92.

8. Букин, С. Безопасность банка [Электронный ресурс] / С. Букин // Банковские технологии. – 2003. – № 9. – Режим доступа : www.bizcom.ru/security/2003-09/01.html
9. Гаманкова, О. О. Страховий ринок України у глобальному страховому просторі / О. О. Гаманкова, В. К. Хлівний // Фінанси України. – 2012. – № 5. – С. 58-67.
10. Гега, П. Т. Основи податкового права : навч. посіб. / П. Т. Гега, Л. М. Доля. – [3-тє вид., випр. і доп.]. – К. : Т-во «Знання», КОО, 2003. – 302 с.
11. Гулькин, П. Г. Оценка стоимости и ценообразование в венчурном инвестировании и при выходе на рынок IPO / П. Г. Гулькин, Т. А. Терехина. – СПб. : ООО «Аналитический центр Альпари СПб», 2002. – 190 с.
12. Дистанційне банківське обслуговування: способи захисту транзакцій [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.bankchart.com.ua/rko/statti/distantsiyne_bankivske_obs_lugovuvannya_sposobi_zahistu_tranzaktsiy.
13. Єрмаков, О. Ю. Фінансово-інвестиційне забезпечення виробничих інновацій та соціальної відповідальності аграрних підприємств [Електронний ресурс] / О. Ю. Єрмаков, М. М. Ігнатенко // Інвестиції: практика та досвід. – 2015. – № 18. – С. 78–10. – Режим доступу : <http://www.investplan.com.ua>.
14. Завгородній, А. Г. Фінансовий словник / А. Г. Завгородній, Г. Л. Вознюк, Т. С. Смовженко. – 3-тє вид., випр. та доп. – К. : Т-во «Знання», 2000. – 588 с.
15. Закон України «Про банки і банківську діяльність» від 07.12.2000 р. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2121-14>
16. Закон України «Про основи національної безпеки України» від 19.06 2003 р. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/964-15>.
17. Захарченко, Н. П. Податки / Н. П. Захарченко. – Одеса : Кадр, 2001. – 543 с.
18. Ильясов, С. М. Управление безопасностью в банковской сфере региона / С. М. Ильясов // Деньги и кредит. – 2006. – № 5. – С. 46-52.

19. Інструкція про ведення касових операцій банками в Україні : / Постанова Правління НБУ від 01.06.2011 N 174 [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0790-11>
20. Інформація про стан і розвиток страхового ринку України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://nfr.gov.ua/content/informaciya-pro-stan-i-rozvitok.html>.
21. Клеков, О. О. Банківська безпека / О. О. Клеков. – К. : Бліц-Інформ, 1997. – 142 с.
22. Конституція України. Закон України «Про внесення змін до Конституції України» № 2222-IV від 8.12.2004 р. : прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 черв. 1996 р. – К. : Велес, 2005. – 48 с.
23. Корпоративна соціальна відповідальність бізнесу [Електронний ресурс] : монографія / Під загальною редакцією М. П. Буковинської. – К. : ЦП «Компринт». – 2015. – 297 с. – Режим доступу : <http://www.idss.org.ua/monog.pdf>.
24. Кравчук, О. Оподаткування в Україні. Приховані ресурси / О. Кравчук, О. Одосій [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://commons.com.ua/ru/opodatkuvannya-v-ukrayini-prihovani-resursi>.
25. Кудряшов, В. П. Курс фінансів : навч. посіб. / В. П. Кудряшов. – К. : Знання, 2008. – 431 с.
26. Луценко, Ю. О. Ринок капіталу для фінансування малого та середнього бізнесу в аграрному секторі економіки / Ю. О. Луценко // Фінанси, облік і аудит. – 2014. – Вип. 2 (24). – С. 65–78.
27. Нечипорук, Л. В. Теорія та практика страхового ринку в Україні : монографія. / Л. В. Нечипорук. – Харків : Вид-во Нац. ун-ту внутр. справ, 2004. – 300 с.
28. Нью-Йоркська фондова біржа - Україна: готовність до багатообіцяючого партнерства [Електронний ресурс] // Журнал «Круглий стіл». – Режим доступу : <http://www.kstil.com.ua/rubrics/?aid=82&rid=48&print=1>.
29. Осипова, М. А. О понятии банковской деятельности в Российской Федерации / М. А. Осипова // Известия Иркутской

- Государственной Экономической Академии. – 2012. – № 2. – С. 161-166.
30. Пірс, Т. Залучення капіталу шляхом розміщення акцій на фондових біржах [Електронний ресурс] / Т. Пірс, В. Бондарчук // Інформаційно-аналітичний портал Українського агентства фінансового розвитку «Україна фінансова». – Режим доступу : http://www.ufin.com.ua/analit_mat/rzp/185.htm.
31. Податкова система України : навч. посіб. / За ред. І. О. Лютого. – К. : ЦУЛ, 2009. – 456 с.
32. Податковий кодекс України : Кодекс від 02.12.2010 р. № 2755-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>
33. Постанова Національного банку України «Про здійснення операцій з використанням електронних платіжних засобів» від 05.11.2014 р. № 705 [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/v0705500-14>
34. Постанова Національного банку України «Про посилення контролю за операціями з готівкою» від 24.05.1999 р. № 249 [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/v0249500-99>.
35. Про анулювання ліцензії на провадження господарської діяльності з надання фінансових послуг (крім професійної діяльності на ринку цінних паперів), виданої Приватному акціонерному товариству «Ренесанс Життя» : Розпорядження Нацкомфінпослуг № 2182 від 01.06.2017 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://nfp.gov.ua/files/ROZPORYADGHRNYA /2017/2017-06-01/PK-2182.pdf>.
36. Про страхування [Електронний ресурс] / Закон України від 7 березня 1996 року № 85/96-ВР (зі змінами та доповненнями). – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/85/96-вр>
37. Про цінні папери та фондовий ринок [Електронний ресурс] / Закон від 23.02.2006 № 3480-IV (зі змінами та доповненнями). – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/3480-15/print1481733940586753>.

38. Програма соціального інвестування [Електронний ресурс] / Фонд WNISEF. – Режим доступу: <http://wnisef.org/uk/impact-investing>.
39. Публічний звіт про діяльність Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг, за 2016 рік [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://nfp.gov.ua/news/1675.html>.
40. Рабаданов, Р. Етапи становлення світового ринку страхування [Електронний ресурс] / Р. Рабаданов // Україна фінансова : інформаційно-аналітичний портал Українського агентства фінансового розвитку. – Режим доступу: http://www.ufin.com.ua/analit_mat/strah_rynok/166.htm
41. Раровська, В. В. Біржова діяльність : [навч. посіб.] / В. В. Раровська, Л. А. Останкова, С. Е. Акопов. – К. : Центр учбової літератури, 2009. – 144 с.
42. Різник, Н. С. Оцінка та шляхи забезпечення економічної безпеки банку [Електронний ресурс] / Н. С. Різник, І. А. Воробйова // Економічні науки. Серія «Облік і фінанси» : [збірник наукових праць] ; Луцький національний технічний університет. – № 5(20). – Луцьк, 2008. – 368 с. – Режим доступу : http://www.nbuiv.gov.ua/portal/Soc_Gum/En/O_FN/2008_5_2/zbirnuk_O_FN_5_C_2_183.pdf.
43. Слатвінський, М. А. (2014). «Экономическая безопасность в инвестиционной сфере: противодействие угрозам», Proc. Int. Conf. “The global economic dynamics as a stress factor of socio-political processes, cycles, crisis and conflicts”, Euro-Mediterranean Academy of Arts and Sciences (Athens), The University of Educational Management (Kyiv), Athens, pp. 264-268.
44. Слатвінський, М. А. Банківська система як чинник формування інвестиційної безпеки бізнес-середовища / М. А. Слатвінський // Фінансове регулювання зрушень у економіці України : збірник тез доповідей учасників Міжнародної науково-практичної Інтернет-конференції, Мукачєво, 21-22 березня 2017 р. – Мукачєво : Мукачівський державний університет, 2017. – С. 442-444.
45. Слатвінський, М. А. Зростання капіталізації банківських установ як основа розвитку інвестиційних процесів /

- М. А. Слатвінський // Пріоритети розвитку національної економіки України: стратегія і перспективи : [збірник матеріалів V Міжнародної науково-практичної конференції 28 вересня 2015 року]. – Умань : ВПЦ «Візаві». – 2015. – С. 32-34.
46. Слатвінський, М. А. Інституційні імперативи інвестиційної політики як основа економічної безпеки / М. А. Слатвінський // Економічний вісник : збірник наукових праць. – Умань : ФОП Жовтий О. О., 2015. – Вип. 9. – С. 56-61.
47. Слатвінський, М. А. Модель багаторівневого захисту як основа ефективного ризик-менеджменту фінансових установ / М. А. Слатвінський // Економічний вісник : збірник наукових праць. – Умань : ФОП Жовтий О. О., 2016. – Вип. 10. – С. 120-122.
48. Слесарук С. Страхове життя йде раптово [Електронний ресурс] / Світлана Слесарук. – Режим доступу : <https://finclub.net/ua/analytics/strakhove-zhyttia-ide-raptovo.html>.
49. Сороківська, З. К. До питання фінансової безпеки банку в умовах світової економічної кризи / З. К. Сороківська // Економічний аналіз. – 2011. – Вип. 8. – Ч. 1. – С. 404-408.
50. Сохацька, О. М. Біржова справа : [підручник] / О. М. Сохацька. – Тернопіль : Карт-бланш, 2003. – 602 с.
51. Старостенко, Г. Т. Первинне публічне розміщення акцій на Варшавській фондовій біржі: український погляд / Г. Т. Старостенко, Є. О. Торшин // Збірник наукових праць Національного у-ту ДПСУ. – 2011. – № 1. – С. 549-559.
52. Статистика страхового ринка України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://forinsurer.com/stat>.
53. Страхування : підручник / Керівник авт. кол. і наук. ред С. С. Осадець, д. е. н., проф. – Вид. 2-ге., перероб. і доп. – К. : КНЕУ, 2002. – 528 с.
54. Супрун, А. А. Страховий ринок України в умовах системної кризи / А. А. Супрун, В. К. Хлівний // Фінанси України. – 2013. – № 9. – С. 68-75.
55. Фінансове забезпечення сталого розвитку економіки України : колективна монографія / за ред. Слатвінського М. А. – Умань : ФОП Жовтий О. О., 2016. – 180 с.

56. Чвортко, Л. А. Детермінанти розвитку ринку страхування життя в Україні / Л. А. Чвортко, І. М. Кирилюк // Тези доповідей Міжнародної науково-практичної конференції «Управління економічними процесами: сучасні реалії і виклики». – Мукачево, 2017. – С. 279-281.
57. Чвортко, Л. А. Інвестиційний потенціал страхових компаній та його вплив на розвиток національної економіки / Л. А. Чвортко // Економіка та управління в ХХІ ст.: виклики та перспективи розвитку : матер. Міжнародної наук.-практ. конф., 18-19 травня 2017 р., м. Умань / за ред. д. е. н., проф. О.Г. Чирви. – Умань : Видавець «Сочінський М. М.», 2017. – С. 110-113.
58. Чвортко, Л. А. Тенденції розвитку страхування життя в Україні в умовах економічної нестабільності / Л. А. Чвортко // «Сталий розвиток 2030: економічна, соціальна, екологічна та політична складові» : матеріали доповідей міжнародної міждисциплінарної конференції (Грузія, Тбілісі, 2017). – Тбілісі – Львів, 2017. – С. 116-121.
59. Шаманська, О. І. Особливості розвитку ринку цінних паперів в Україні [Електронний ресурс] / О. І. Шаманська, С. М. Слободиський // Ефективна економіка. – 2017. – № 2. – Режим доступу : <http://www.m.nauka.com.ua/?op=1&j=efektyvna-ekonomika&s=ua&z=5431>.
60. Шахрайство та грамотність у сфері використання платіжних інструментів: погляд українського споживача [Електронний ресурс] / GfK Ukraine за замовленням Української міжбанківської Асоціації членів платіжних систем «ЄМА» від 18.03.2014 р. – Режим доступу : http://www.gfk.com/ua/news-and-events/press-room/pressreleases/Pages/ema_research_release.aspx.
61. Шірінян, Л. Конкурентоспроможність страхового ринку України в сучасних умовах / Л. Шірінян, А. Шірінян // Економіка України. – 2011. – № 7. – С. 37-48.
62. Шлык, П. В. Экономическая сущность первичного публичного размещения акций / П. В. Шлык // Представительная власть - ХХІ век: законодательство, комментарии, проблемы. – 2007. – Выпуск № 1(74). – С. 29-32.

- 63.Штаєр, О. М. Напрями забезпечення та основні складові економічної безпеки банку / О. М. Штаєр // Європейський вектор економічного розвитку. – 2011. – № 2. – С. 263-270.
- 64.Штанько, Л. О. Процес планування ефективної інвестиційної стратегії підприємства / Л. О. Штанько // Проблеми системного підходу в економіці : [зб. наук. праць]. – К., 2013. – С. 65–67.
- 65.Яременко, С. М. Забезпечення економічної безпеки діяльності банків : автореф. дис. ... канд. екон. наук за спеціальністю 08.00.08 – гроші, фінанси і кредит / С. М. Яременко. – К., 2010. – С. 21.
- 66.Яременко, С. М. Комплексна система економічної безпеки банку й управління нею / С. М. Яременко // Фінанси, облік і аудит : [збірник наукових праць]. – 2011. – Вип. 17. – С. 211-213.
- 67.Biloshkurska, N. V. Influence of the security market condition on the collective investment development / N. V. Biloshkurska, M. V. Biloshkurskyi, L. A. Chvertko // Науковий вісник Полісся. – 2017. – № 3(11). Ч. 2. – С. 138-142.
- 68.Demchenko, T. A. Stock company and its display on the financial statements / T. A. Demchenko, S. O. Mykhailovyna, N. A. Ivanova // Економічний простір. – 2016. – № 105. – С. 164-173.
- 69.ІРО календарь // Фондовый рынок fixygen [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.fixygen.ua/calendar/ipro>.
- 70.Life re/insurance: transition to a new reality [Електронний ресурс] // Swiss Re. Global insurance review 2016 and outlook 2017/18. – Режим доступу : http://www.swissre.com/library/Global_insurance_review_2016_and_outlook_201718.html.